

УДК 378.147

*МИРОСЛАВ КРИШТАНОВИЧ, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри педагогіки та інноваційної освіти, Інститут права, психології та інноваційної освіти, Національний університет "Львівська політехніка", Україна
ORCID ID 0000-0003-1750-6385
mf0077@ukr.net*

КІНДРАТ ВОВЧАСТИЙ, студент кафедри педагогіки та інноваційної освіти, Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету "Львівська політехніка", Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧА ПРАВА В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*MYROSLAV KRYSHYANOVYCH, Doctor of Science in Public Administration, Professor Professor of the Department of Pedagogy and Innovative Education, Institute of Law, Psychology and Innovative Education National University "Lviv Polytechnic", Ukraine
KINDRAT VOVCHASTY, student of the Department of Pedagogy and Innovative Education, Institute of Law, Psychology and Innovative Education National University "Lviv Polytechnic", Ukraine*

ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE IMPLEMENTATION OF LAW TEACHER TRAINING IN ZVO

У статті розкрито сутність організаційно-педагогічних умов реалізації процесу підготовки викладачів права. З'ясовано, що різновиди педагогічних умов пов'язані з особливостями організації освітнього процесу у ЗВО і відображають його функціональну залежність від внутрішніх і зовнішніх чинників. Визначено оптимальні організаційно-педагогічні умови для навчання та підготовки викладачів права: спрямування на самореалізацію особистості за допомогою створення і підтримки інновацій в освітньому середовищі; реалізація методичних умінь і навичок у майбутніх викладачів права, забезпечення розвитку їх професійних якостей; мотивація до навчальної діяльності і розвиток пізнавальної активності. Доведено, що процес підготовки майбутніх викладачів права має розглядатися як цілісна педа-

гогічна система, що утворюється на основі взаємодії її структурно-функціональних компонентів, що забезпечують якість формування професійної підготовки майбутніх викладачів права.

Summary. The article reveals the essence of organizational and pedagogical conditions for the implementation of the process of training law teachers. It was found that the varieties of pedagogical conditions depend on the peculiarities of the organization of the educational process in higher education institutions and reflect its functional dependence on internal and external factors. The optimal organizational and pedagogical conditions for teaching and training of law teachers have been determined: the direction of self-realization of the individual through the creation and support of innovations in the educational environment; implementation of methodological skills and abilities of future law teachers and ensuring the development of their professional qualities; motivation for

educational activities and the development of their cognitive activity. It is proven that the process of training future law teachers should be considered as a holistic pedagogical system, which is formed on the basis of the interaction of its structural and functional components, which ensure the quality of the formation of professional training of future law teachers.

Ключові слова: організаційно-педагогічні умови, студент, викладач права, заклад вищої освіти, професійна підготовка, інноваційні технології.

Key words: organizational and pedagogical conditions, student, law teacher, higher education institution, professional training, innovative technologies.

Мета: є наукове дослідження організаційно-педагогічних умов реалізації підготовки викладача права в закладах вищої освіти.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Вимоги до підготовки викладача права в зак-

ладі вищої освіти сьогодні змінюються, він перестає бути єдиним джерелом знань у зв'язку з появою новітніх інформаційних технологій, стаючи керівником і помічником студентів в освітньому процесі. Викладач, окрім досконалого знання свого предмета, має забезпечити педагогічне керівництво і контроль результатів навчання, заохочувати студентів до самоосвіти, забезпечувати їм умови мотивації навчання і націлюючи їх на самостійний пошук знань, а також виробляючи у них прагнення до критичного аналізу освітнього процесу та його результатів.

Аналіз досліджень і публікацій. Особливе місце в розробці проблеми формування професійно значущих якостей майбутнього викладача права займають дослідження, пов'язані з реалізацією організаційно-педагогічних умов освітнього процесу ЗВО. У публікаціях останніх часів з'явилося чимало праць, таких учених, як В. Андреев, С. Висоцький, Р. Гурова. Н. Житник, А. Зубко, Б. Чижевський, котрі розкривають проблеми організаційно-педагогічних умов освітньої політики в процесі підготовки майбутніх викладачів права.

Виклад основного матеріалу дослідження. Насамперед, розглянемо значення поняття "умови". Новий тлумачний словник української мови визначає умови як сукупність положень, що знаходяться в основі чого-небудь, як необхідна обставина, що робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь, або сприяє чомусь (*Великий тлумачний словник...*, 2009). Організаційно-педагогічні умови подані як результат "необхідного та цілеспрямованого відбору, конструювання та застосування елементів змісту, методів (прийомів), а також організаційних форм навчання для досягнення цілей".

Філософському словнику термін "умова" розглядається як фактор (*лат. factor – чинник*), тобто рушійна сила, причина будь-якого процесу. Поняття "умова" – це

сукупність перемінних природних, соціальних, зовнішніх і внутрішніх впливів, що позначаються на фізичному, психічному, моральному розвитку людини, її поведінці; вихованні і навчанні, формуванні особистості (*Полонский, 2004, с. 36*). Організаційно-педагогічні умови – категорія для визначення сукупності (системи) форм, методів, матеріальних чинників, обставин, реальних ситуацій, що об'єктивно склалися і необхідні для досягнення конкретної освітньої мети.

Організаційно-педагогічні умови за своєю сутністю – це сукупність об'єктивних можливостей щодо змісту, форм, методів, прийомів та засобів педагогічної діяльності викладача. За визначенням науковців, організаційно-педагогічні умови – такі умови, які свідомо створюються в освітньому процесі закладу вищої освіти, який здійснює планову підготовку майбутніх педагогів з метою забезпечення ефективного формування і протікання даного процесу. Так, В. Манько трактує їх як певну взаємопов'язану сукупність внутрішніх параметрів і зовнішніх характеристик функціонування, яка забезпечує високу результативність навчального процесу і відповідає психолого-педагогічним критеріям оптимальності (*Манько, 2000*).

П. Підкасистий поділяє організаційно-педагогічні умови на зовнішні, під якими розглядає позитивні взаємини викладача і студента, об'єктивність оцінки освітнього процесу, місце навчання, приміщення тощо, та внутрішньо-індивідуальні властивості студентів, які передбачають властивості їх характеру, досвід, уміння, навички, мотивацію та ін. (*Підкасистий, 1993*).

С. Висоцький під умовами розуміє сукупність об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних засобів його здійснення, коли забезпечується успішне вирішення поставленого педагогічного завдання (*Висоцький, 1999*).

В. Андреев вважає, що умови

є результатом "цілеспрямованого відбору, конструювання й застосування елементів змісту, методів (прийомів), а також організаційних форм навчання для досягнення дидактичних цілей" (*Андрієвський, 2014*).

В. Одарій у дослідженні, присвяченому виявленню, науковому обґрунтуванню педагогічних умов підготовки майбутніх педагогів до правового забезпечення професійної діяльності, звертає увагу на такі важливі умови підвищення ефективності підготовки майбутнього педагога, як відображення у змісті навчального предмета правових норм взаємодії учасників педагогічного процесу; створення в навчальному процесі ситуацій, що спонукають майбутніх педагогів до самостійного усвідомлення змісту і засобів відтворення професійної діяльності крізь призму норм права; використання інтерактивних форм навчання, що сприяють набуттю особистого досвіду регулювання взаємин з партнерами в освітньому середовищі на основі норм права (*Одарій, 2005*).

Водночас М. Козяр та І. Козловська в Науково-педагогічному словнику так групують умови ефективного функціонування освітнього процесу: навчально-матеріальні та морально-психологічні (*Науково-педагогічний словник...*, 2011).

А. Р. Гуревич слушно, на наш погляд, зазначає, що ефективна професійна підготовка передбачає реалізацію таких умов: динамічну адекватність змісту освіти випереджаючим фаховим вимогам; комплексну реалізацію принципів диференціації та індивідуалізації, наступності та інтеграції; системність у методичному забезпеченні освітнього процесу; різнобічну професійно спрямовану позааудиторну роботу (*Гуревич, 2014*).

Аналізуючи викладене вище, зазначимо, що ми під педагогічною умовою для майбутніх викладачів права розглядаємо її як обставину, за якої елементи процесу навчання (знання, уміння і навички) вплива-

ють на формування їх професійного досвіду та сприятиме їм в реалізації навчальної діяльності. Однак підготовка майбутніх викладачів права безпосередньо залежить від педагогічних умов організації освітньої діяльності, вибору спеціальних засобів, методів, форм навчання. Це допоможе у розвитку професійних якостей, а також цілеспрямованості, відповідальності та критичному мисленні.

Серед педагогічних умов, спрямованих на підвищення якості підготовки майбутніх викладачів права, фахівці виокремлюють такі: відбір навчального матеріалу з урахуванням їх потреб та інтересів, формування і підтримка мотивації для отримання нових знань, умінь і навичок, використання активних методів навчання, залучення до різних видів професійної діяльності.

Упровадження організаційно-педагогічних умов процесу підготовки майбутніх викладачів права передбачає: *забезпечення професійної мотивації; орієнтацію їх підготовки на професіо- і психограми; використання інформаційного середовища освітнього закладу; упровадження інтерактивних методів для формування педагогічної культури (Безсмолий, 2014).*

Розглянемо чотири організаційно-педагогічних умови.

Для реалізації *першої організаційно-педагогічної умови* важливо було б використовували позитивний досвід через сприйняття інформації з різноманітних джерел: засоби масової інформації, науково-популярні й науково-методичні видання, спостереження за успішною роботою викладача, більш досвідчених колег. Для цього потрібно організувати психолого-педагогічну підтримку процесу; формувати установку на власну активність і самопізнання як основу професійного самовизначення; ознайомити зі світом актуальних професій, потребами ЗВО, вимогами професійного успіху; забезпечити самопізнання та сформувати позитивний "Образ-Я" як суб'єкта май-

бутньої професійної діяльності, розвиток професійно важливих якостей особистості; сформувати мотивацію та психологічну готовність до зміни професії і переорієнтації на нову діяльність.

Для реалізації *другої педагогічної умови* необхідно було розробити професіо- і психограми майбутнього викладача права. Зміст педагогічної підготовки майбутніх викладачів з правознавства слід розглядати як єдність знань, навичок і вмінь, досвіду творчої викладацької діяльності і досвіду емоційно-ціннісних зв'язків у педагогічній дійсності. Взаємодія таких складових не повинна протирічити їх лінійності (А. Андрощук). У професіограмі мають ураховуватись різні види здібностей: дидактичні, академічні, перцептивні, мовні, організаторські, експресивні, сугестивні (І. Зязюн; В. Сластьонін).

Третя педагогічна умова передбачає використання інформатизації освіти, інформаційного середовища, які визначають необхідність підвищення ефективності інформаційної підготовки майбутніх викладачів права. Створення інформаційного середовища диктувало його проведення кількома шляхами, серед яких переважала підготовка викладачів до впровадження інформаційних технологій в освітній процес; створення внутрішньої єдиної мережі Інтернет в освітньому закладі; забезпечення проходження освітнього процесу достатньою кількістю комп'ютерів, створення програмних продуктів для самостійної роботи студентів-правників (О. Карабін, О. Романишина), що можливо за наявності єдиної внутрішньої мережі Інтернет. У такій мережі мали розміщуватись методичні матеріали з предмета правової дисципліни, які викладались у ЗВО; електронні варіанти посібників; завдання для підготовки до практичних, курсових і магістерських робіт; матеріали для самостійної роботи магістрантів.

Четверта педагогічна умова стосувалась застосування інтерак-

тивних методів навчання, які мали ефективно сприяти формуванню професійних умінь і навичок, створювали атмосферу співробітництва, забезпечували мотивацію освітнього процесу з права.

Отже, до організаційно-педагогічних умов, які забезпечують якість підготовки майбутнього викладача права, можна віднести: 1) формування ціннісно-мотиваційних установок для професійного розвитку; 2) організацію самоосвіти для підвищення рівня психолого-педагогічної компетентності; 3) самовиховання професійних якостей для саморозвитку та вироблення індивідуального стилю викладання права; 4) самопідготовку викладача до інноваційної педагогічної діяльності як форми самореалізації (Кошечко, 2013). Саме процес педагогічної діяльності майбутнього викладача права, без сумніву, повинен виявляти особистісне ставлення до свого професійного самовдосконалення.

Слід зазначити, що організаційно-педагогічні умови повинні відповідати певним вимогам, а саме: мати системний характер; чітко визначену структуру та забезпечувати зв'язки між елементами цієї структури; ураховувати особливості професійної підготовки майбутніх викладачів права в контексті їхньої готовності до професійної діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх викладачів права покликані сформувати в них комплекс якостей, таких як професійна освіченість, майстерність, загальна та професійна культура, прагнення до самовдосконалення і саморозвитку, тобто створити умови для набуття професійної компетентності.

Сукупність організаційно-педагогічних умов, спрямованих на досягнення певної мети, детермінується, по-перше, сутністю і змістом конкретних завдань як основи для вибору провідних підходів, принципів, засобів і методів, і, по-дру-

ге, специфікою середовища, організаційними можливостями і характеристиками суб'єктів освітньої діяльності ЗВО, у яких здійснюється освітній процес.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Великий тлумачний словник сучасної української мови (2009). Київ: Дніпро. 1332 с.

Полонский, В. М. (2004). Словник по освіті і педагогіці. Київ: Вища школа. 512 с.

Манько, В. М. (2000). Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін. *Соціалізація особистості. Збірник наукових праць Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова*, 2, 53–161.

Підкасистий, П. (1993). Організація роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання. Київ: ІСДО. 336 с.

Висоцький, С. В. (1999). Структура психолого-педагогічних вимог формування навчально-творчої направленості особистості в процесі навчання. *Науковий вісник Південноукраїнського державного університету ім. К. Д. Ушинського*, 8–9, 90–94.

Андрієвський, Б. М. (2014). Професійна компетентність сучасного педагога. Збірник наукових праць. Херсон: Вид-во ХДУ. 216–220.

Одарій, В. В. (2005). Підготов-

ка майбутніх педагогів до правового забезпечення професійної діяльності. (Автореф. дис. ... канд. пед. наук). Одеса. 20 с.

Науково-педагогічний словник (2011). Львів: СПОЛОМ. 216 с.

Гуревич, Р. С. (2014). Використання сучасних технологій навчання у ВНЗ. *Теорія і практика управління соціальними системами*, 2, 3–10.

Безсмолий, Є. Б. (2014). Модель підготовки майбутніх магістрів з правознавства до викладацької діяльності. *Науковий вісник Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича*, 715, 9–16.

Кошечко, Н. В. (2013). Методика викладання у вищій школі. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя. 115 с.

REFERENCES

Velykyy tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukrajinskoyi movy (2009). Kyiv: Dnipro. 1332 s.

Polonskyy, V. M. (2004). Slovnyk po osviti i pedahohitsi. Kyiv: Vyshch. shkola. 512 s.

Manko, V. M. (2000). Dydaktychni umovy formuvannya u studentiv profesiyno-piznavalnoho interesu do spetsialnykh dystsyplin. *Sotsializatsiya osobystosti: zb. nauk. pr. Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. M. Drahomanova*, 2, 153–161.

Pidkasytuy, P. (1993). Orhanizatsiya roboty studentiv v

umovakh intensyfikatsiyi navchannya. Kyiv: ISDO. 336 s.

Vysotsky, S. V. (1999). Struktura psykholoho-pedahohichnykh vymoh formuvannya navchalno-tvorchoyi napravlenosti osobystosti v protsesi navchannya. *Naukovyy visnyk Pivdenoukrayinskoho derzhavnoho universytetu im. K. D. Ushynskoho*, 8–9, 90–94.

Andriyevskyy, B. M. (2014). Profesiyna kompetentnist suchasnoho pedahoha. *Pedahohichni nauky: zb. nauk. prats. Kherson: Vydvo KHDU*. 216–220.

Odariy, V. V. (2005). Pidhotovka maybutnikh pedahohiv do pravovoho zabezpechennya profesiynoyi diyalnosti. (Avtoref. dys. ... kand. ped. nauk). Odessa. 20 s.

Naukovo-pedahohichnyy slovnyk. (2011). Lviv: SPOLOM. 216 s.

Hurevych, R. S. (2014). Vykorystannya suchasnykh tekhnolohiy navchannya u VNZ. *Teoriya i praktyka upravlinnya sotsialnyimi systemamy*, 2, 3–10.

Bezsmoly, YE. B. (2014). Model pidhotovky maybutnikh mahistriv z pravoznavstva do vykladatskoyi diyalnosti. *Naukovyy visnyk Chernivetskoho nats. un-tu im. YU. Fedkovycha*, 715, 9–16.

Koshechko, N. V. (2013). Metodyka vykladannya u vyshchiy shkoli. Nizhyn: NDU im. M. Hoholya. 115 s.

Стаття надійшла 12.05. 2023 р.

